

DSpace da Universidade de Santiago de Compostela

<http://dspace.usc.es/>

Instituto da Lingua Galega

María Beatriz Domínguez Oroña (2015): “Análise das construcións causativas co verbo *deixar* no galego actual”. *XVe Colloque International de Linguistique Ibéro-Romane (CILIR 2015)*. Ruan (Francia), 3-7 xuño 2015

You are free to copy, distribute and transmit the work under the following conditions:

- **Attribution** — You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non commercial** — You may not use this work for commercial purposes.

Análise das construcións causativas co verbo *deixar* no galego actual

XVe Colloque International de Linguistique Ibéro-romane
(CILIR2015),
Libéro-ERAC, Université de Rouen, 3-5 juin 2015

María Beatriz Domínguez Oroña
Instituto da Lingua Galega
Universidade de Santiago de Compostela

INSTITUTO DA LINGUA GALEGA

-
- ◉ Introducción: a causatividade
 - ◉ Objeto de estudo
 - ◉ Corpus
 - ◉ Aspectos analizados
 - ◉ Conclusións

A causatividade

Tipología lingüística

- ◉ Universal lingüístico
- ◉ Variación lingüística

Tipos de codificación da causatividade (Comrie, 1989)

◉ Parámetros formais

- Causativos analíticos
- Causativos morfolóxicos
- Causativos léxicos

◉ Parámetros semánticos

- Causación directa/indirecta
- Grao de control do axente causado

Objeto de estudio

Causativos analíticos

- ◉ Verbos como *mandar, facer, ordenar, deixar...* presentan como obxecto:
 - Cláusula finita: *María deixou vir a Carme*
 - Cláusula infinita: *María deixou que Carme viñese*
- ◉ DEIXAR

Corpus

-
- ◉ Tesouro Informatizado da Lingua Galega (TILG) <http://ilg.usc.es/TILG/>
 - ◉ Maioritariamente textos escritos e literarios
 - ◉ Franxa cronolóxica: 1950-1980
 - ◉ Dificultades
http://ilg.usc.es/TILG/?tipo_busca=lema&pescuda=deixar&categoria=V&desde=1950&ate=1980&tipo_contexto=lema&pescuda2=*ar&posicion=1&categoria2=V#

Aspectos analizados

◉ Negación do causado

- *Deixei non vir a Carme / Deixei que Carme non viñese

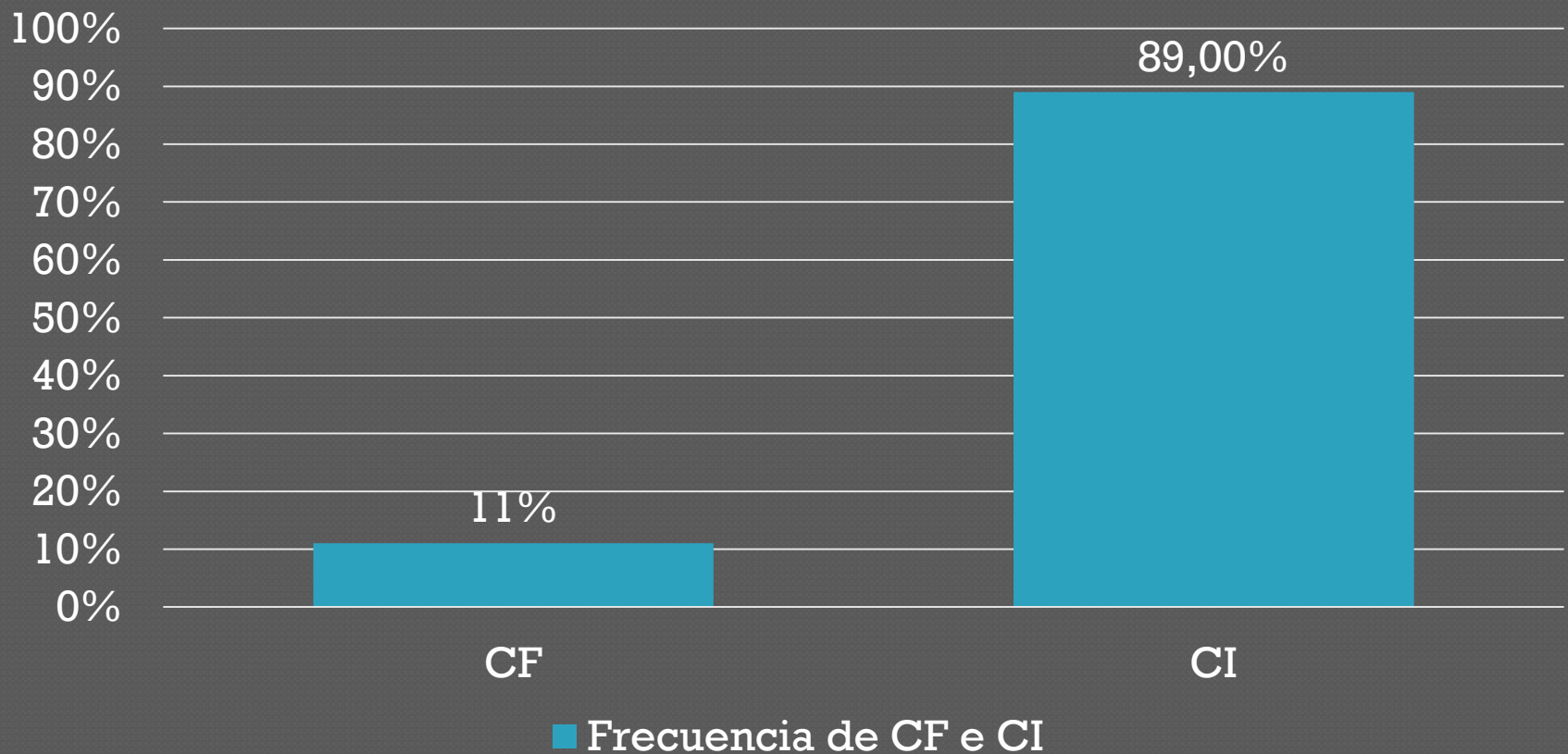
◉ Pasivización

- *Deixei non ser lida a revista / Deixei que a revista fose lida

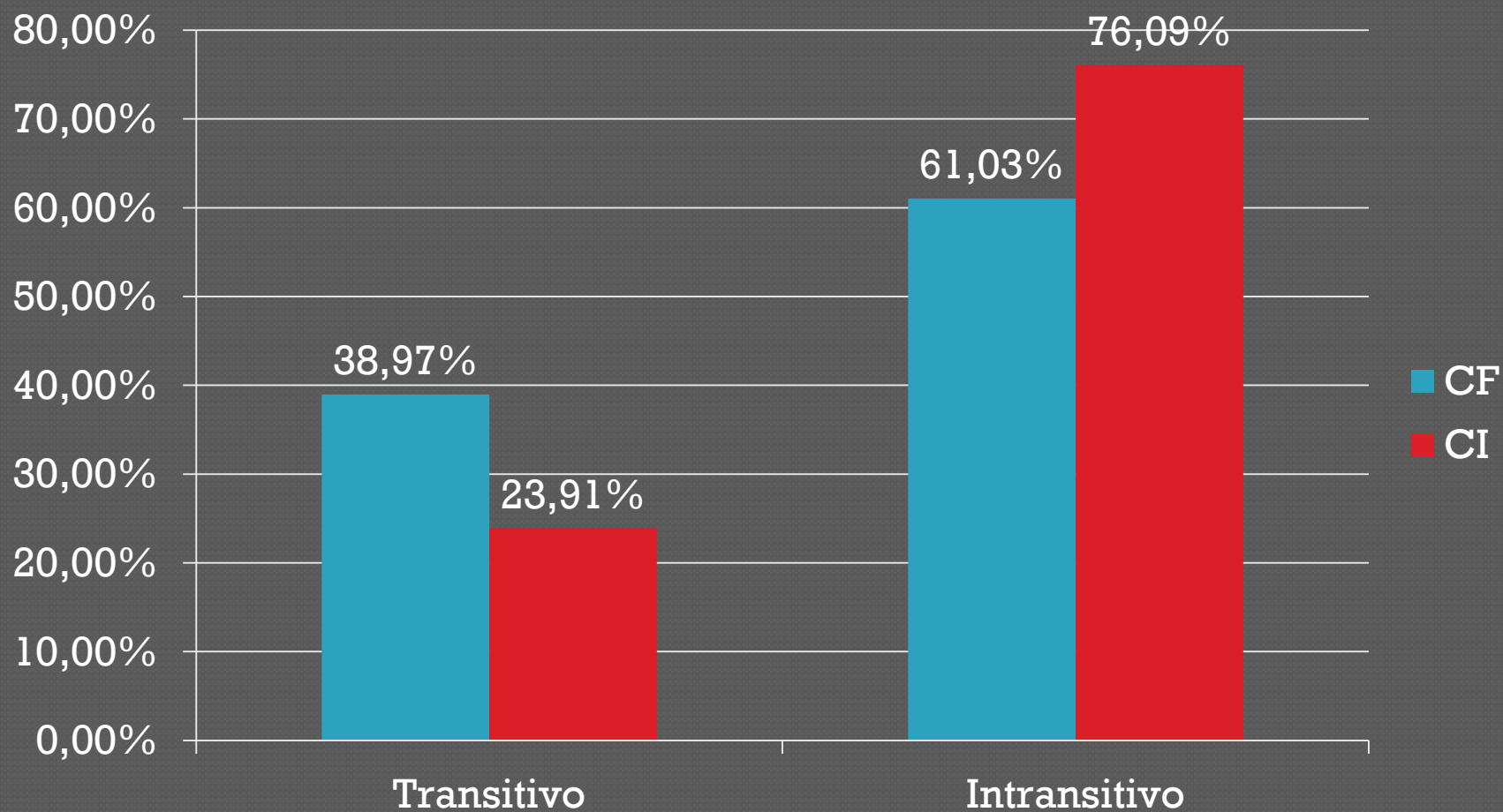
◉ Semántica cognitiva (Silva, 1999; Vesterinen, 2008)

Frecuencia de CF e CI

Frecuencia de CF e CI

A (in)transitividade do causado

A (in)transitividade do causado

○ CF

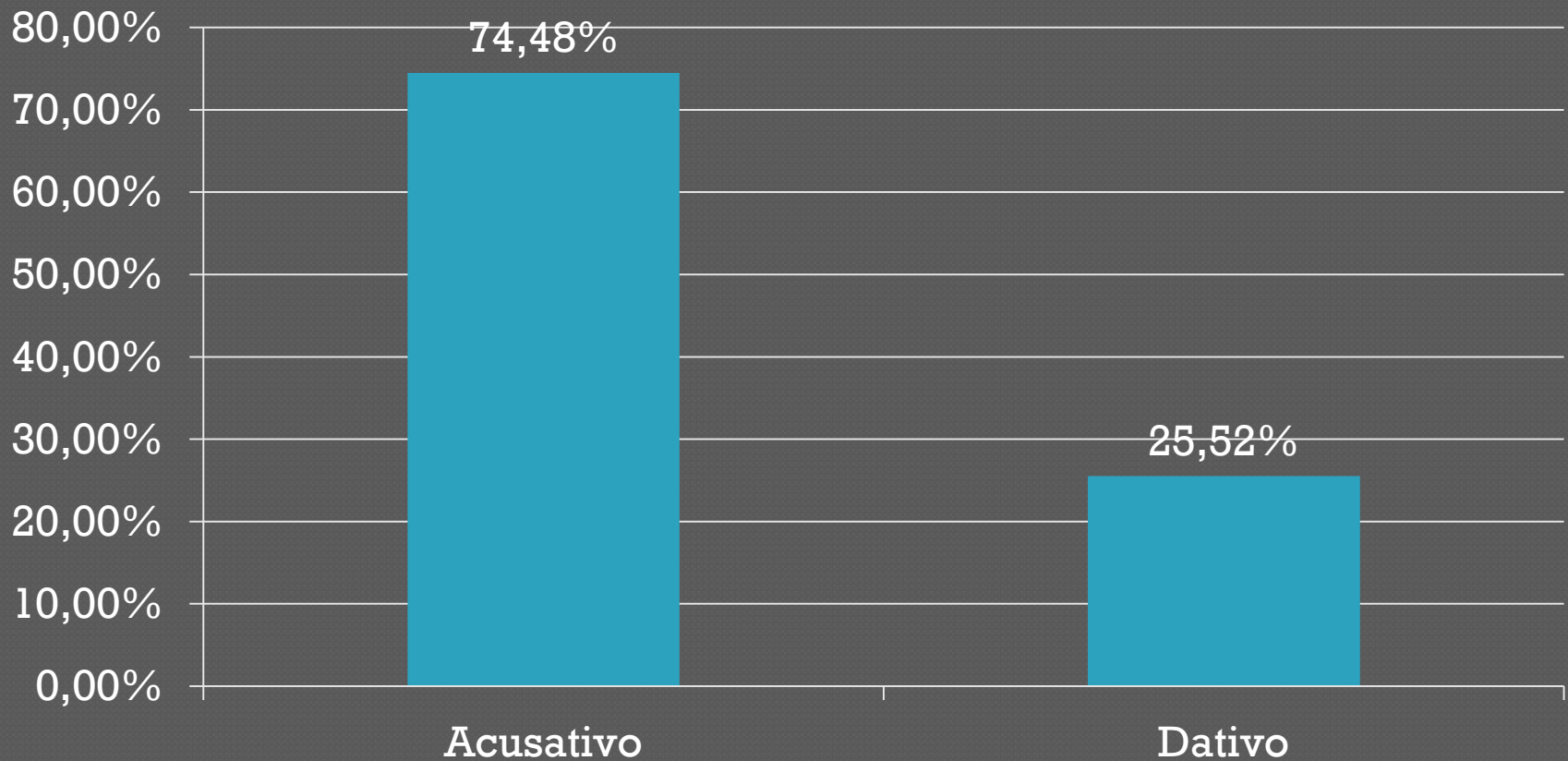
- Transitivo: *Viu ÷na tan feitiña que non deixou que o maniñeiro a levase* (MTIMUX971)
- Intransitivo: *Deixa que naza o corazón de novo:* (BCODOR968)

○ CI

- Transitivo: *cando lle pediamos ó muiñeiro que nos deixara aproveitar a foula:* (IALBOT978)
- Intransitivo: *Ilustrísima deixouno falar* (CSRILU980)

Clítico acusativo/dativo como axente na CI

CI

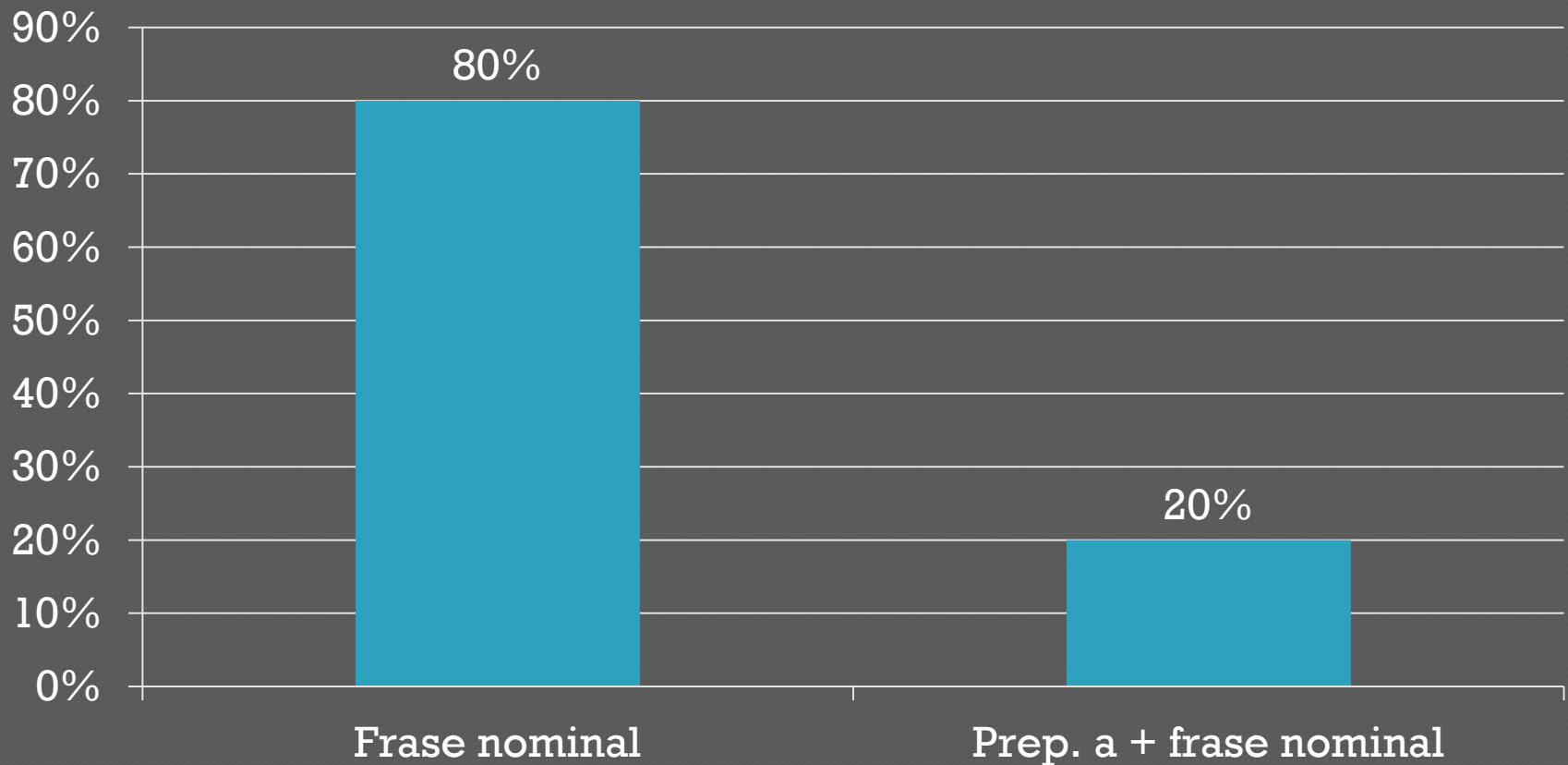

Clítico en acusativo/dativo como axente na CI

- Clítico acusativo: *Ilustrísima deixouno falar* (CSRILU980)
- Clítico dativo: *Deixalles facer carantoñadas* (OPERE960)
- Sousa (2004): correspondencia entre CI intransitiva e transitiva con clítico acusativo e clítico dativo, respectivamente

Expresión frástica do axente da CI

Expresión frástica do axente da CI

Expresión frástica do axente da CI

○ FN

- Causado transitivo: NINGÚN EXEMPLO
- Causado intransitivo: *somentes resta deixar fermentá- lo bagazo da uva* (POSVIN979)

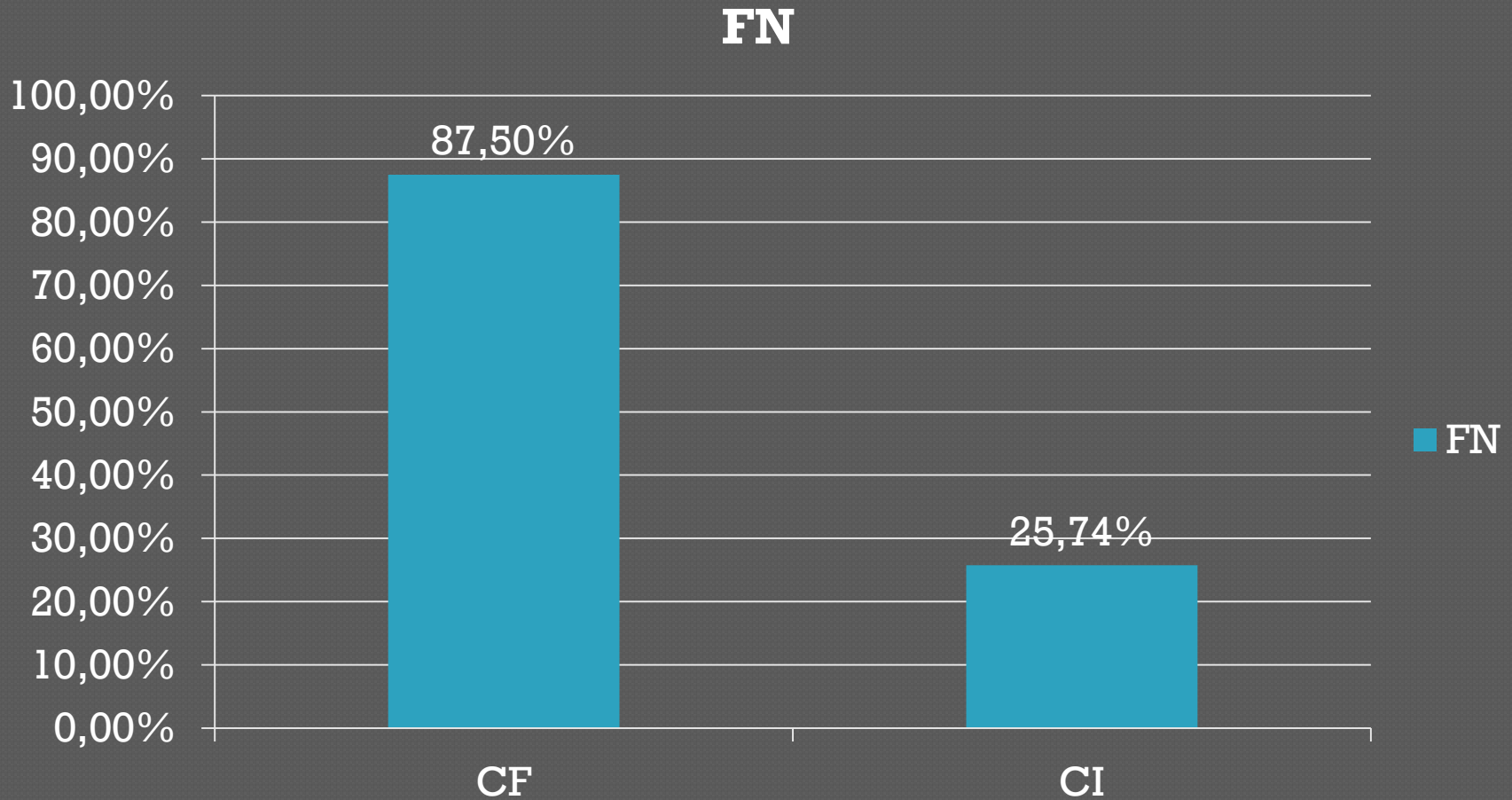
○ Prep. a + FN

- Causado transitivo: *Calese vostede , señor Alfil , e deixe dicir ao señor Cabalo o que il sabe mellor que ninguén.* (DIEARQ962)
- Causado intransitivo: « *Cala e non señas parva e deixa durmir á xente,* (GRñFIN974)

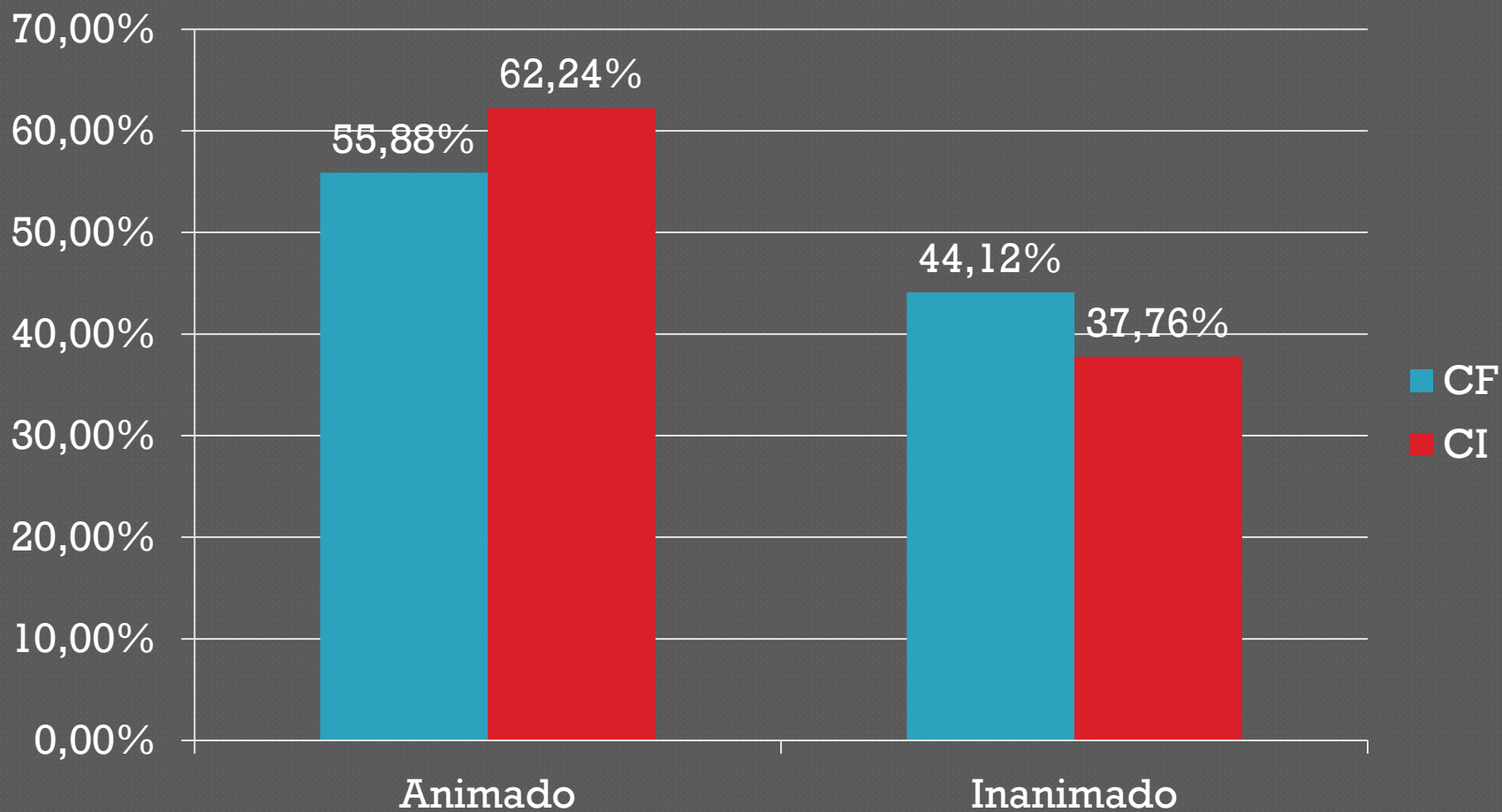
○ Dificultades para identificar a preposición ante artigo:

- *A muller primeiro dixo que non deixaba ir a filla para onde o lagarto porque non sabía o que lle podía pasar cu ' el ;* (PRICON958)

Expresión frástica do axente da CI e da CF

Animacidade do suxeito causado

Indeterminación do axente do predicado causado

- CF: non se rexistraron casos
- CI: 114 casos (13,04%)

Causativas reflexivas

- Correferencia entre o axente do evento causativo e o afectado do causado: *I Non penso que a Autoridade se deixe enganar* (MRñREV965)
- García-Miguel (2003) desbota que esteamos ante unha voz pasiva:
 - Transitivos (56,83% dos casos): *E il non se deixaba asoballar por naidas* . (SUAACO969)
 - Intransitivo (43,17% dos casos): *a un tal <3 Listeiro 3> , digo , que se deixaba morrer* (CUNESC960)
- Voz media: redución de valencia
- O clítico *se* non presenta ningunha función sintáctica só marca a correferencialidade
- Introducción do axente causado a través de “complemento oblicuo”:
 - Prep. *por* + Fn: - Entón verémo- nos mañá á hora de hoxe ; e non se deixe vencer polo pesimismo, (STGSIL976)
 - Prep. *de* + Fn: nin tan siquera se deixaba ver dos servidores. (VLZNAR974)

Conclusiones

-
- Frecuencia: ampla maioría CI (89%)
 - (In)transitividade do predicado causado: maior tendencia na CI ca na CF (diferenza dun 15,06%)
 - Expresión frástica do axente: frecuencia moito menor na CI (25,74%)
 - Animacidade: resultados non significativos
 - Indeterminación do axente do predicado causado: só se rexistran casos na CI
 - Causativas reflexivas (CI)

-
- Maior tendencia en CI a un menor número de participantes ou da súa expresión léxica
 - Estudo comparativo de textos escritos e orais

Bibliografía do corpus (TILG)

- BCODOR968 = Blanco González, Ramón María (1968): *Dór e saudade*. Vigo: Galaxia.
- CSRILU980 = Casares, Carlos (1980): *Ilustrísima*. Vigo: Galaxia.
- CUNESC960 = Cunqueiro, Álvaro (1960): *Escola de menciñeiros*. Vigo: Galaxia.
- DIEARQ962 = Dieste, Rafael (1962): *Dos arquivos do trasno*. Vigo: Galaxia.
- GRñFIN974 = Graña, Bernardino (1974): *Fins do mundo*. Madrid: Brais Pinto.
- IALBOT978 = Iglesias Alvarellos, Enrique (1978): *Botei corenta anos. Novela curta autobiográfica*. Lugo: Alvarellos
- MTIMUX971 = Martín, Paco (1971): *Muxicas no espello*. Lugo: Círculo de las artes.
- MRñREV965 = Mariñas del Valle, Genaro (1965): *A revolta e outras farsas*. Vigo: Galaxia.
- OPEREB960 = Otero Pedrayo, Ramón (1960): *O señorito da Reboraina*. Vigo: Galaxia.
- POSVIN979 = Posada, Xosé (1979): *Os viños de Galicia*. Vigo: Galaxia.
- PRICON958 = Prieto Laureano (1958): *Contos vianeses*. Vigo: Galaxia.
- STGSIL976 = Santiago, Silvio (1976): *O silencio redimido. Historia dun home que pode ser outro*. Vigo: Galaxia.
- SUAACO969 = Suárez, Marcial (1969): *O acomodador e outras narraciós*. Vigo: Galaxia.
- VLZNAR974 = Valenzuela Otero, Ramón de (1974): *O Naranxo*. Madrid: Brais Pinto.

Bibliografía

- Comrie, Bernard (1989): *Universales del lenguaje y tipología lingüística. Sintaxis y morfología*. Madrid: Editorial Gredos.
- García-Miguel, José M. José (2003): "Integración semántica en las construcciones causativas reflexivas del español", en Delbecque, NoCole (ed.): *Aproximaciones cognoscitivo-funcionales al español (Foro Hispánico, 23)*. Amsterdam / new York: Rodopi, pp. 65-82.
- Silva, Augusto Soares da (1999): *A Semântica de Deixar: Uma Contribuição para a Abordagem Cognitiva em Semântica Lexical*. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian e Fundação para a Ciência e a Tecnologia.
- Sousa Fernández, Xulio (2004): "O comportamento da construción causativa 'deixar' + infinitivo en galego", en Teresa Amado Rodríguez, Concepción Cabrillana Leal, Eva Castro Caridad, Cecilia Criado Boado e Amelia Pereiro Pardo (eds.), *Iucundi acti labores: Estudios en homenaje a Dulce Estefanía Álvarez*, Santiago de Compostela, Universidade de Santiago, Servizo de Publicacións e Intercambio Científico, 187-192.
- TILG = Santamarina, Antón (coord.): *Tesouro informatizado da lingua galega. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega*. <http://ilg.usc.es/TILG/> [31/05/2015].
- Vesterinen, Rainer (2008): "Complementos finitos e infinitivos dos verbos causativos deixar e fazer – Causação directa vs. indirecta e a noção de controlo", *Studia Neophilologica*, 80:1, 75-98, DOI: 10.1080/00393270802082978

MOITAS GRAZAS